

Bakının Açılmamış Sırları Gedilməli yerlər, inkişaf etdirilməli əlaqələr Betti Bleyer Baş məqalə

Mənbə: Azerbaijan International jurnalı - Aİ, 11.2 (Yay 2003)
© 2003. Azerbaijan International

Yenə də Neft Sərgisi zamanı gəlib çatdı. Azərbaycan İnternəşnl jurnalının hər bir yay nömrəsi hər il keçirilən Xəzər Neft və Qaz sərgisi ilə üst-üstə düşməli olur. Bu il bu sərgi artıq onuncu ildir ki keçirilir. Hər dəfə olduğu kimi bu il yenə də bu tədbir bütün il ərzində Azərbaycana əcnəbilrin güclü axınını cəlb etdiyi üçün şəhərdə yaşayış yerləri demək olar ki tamamilə doludur.

Mən özüm də tezliklə Los Ancelesdən Bakıya 24 saatlıq bir səyahət etmək üçün təyyarəyə minəcəyəm. Etiraf etməliyəm ki, 2001-ci ilin 11 Sentyabr hadisəsindən bəri okeanlar arası, qitələr arası uçuşlar artıq əvvəllər olduğu kimi əyləncə təsiri bağışlamır. İndi Los Ancelesin LAX aeroportuna daxil olub çıxdıqda təhlükəsizlik yoxlamalarından keçməli olursan. Əvvəllər yoxlamalara sərf olunan bu vaxt müddətində təyyarə Birləşmiş Ştatların bir başından o biri başına kimi yarı yolu getmiş olardı. Daha belə deyildir.

Etiraf etmək lazımdır ki, həmin təhlükəsizlik yoxlamaları həqarət və hörmətsizliklə müşayiət olunur. Əllərini İsanın çarmıxa çəkildiyi şəkildə yanlara açmağa və yad bir adamın sənin vücuduna başdan ayağa əl gəzdirməsinə və Heyqer saygacını bütün vücudun boyu gəzdirərək gizli silahlar axtarmasına tabe olmalısan. Sizə vurulan mənəvi zərərə təhqir də əlavə edərək onlar sizdən ayaqqabılarınızın dəliklərində gizlədə biləcəyiniz bombanı rentgen şüaları vasitəsilə müəyyən etmək üçün ayaqqabılarınızı soyunmağı xahiş edə bilərlər. İnsanlıq üçün necə də kədərli bir gündür—biz belə bir

əsaslı araşdırmaya məruz qalmışıq—bu proseslər düşmən dünya qələmə verilən bir dünyada gündəlik qaydalar kimi qəbul olunur.

Keçən həftə ABŞ Daxili Təhlükəsizlik Üzrə Məsləhət Sistemi terroristlərin Amerika şəhərləri üzərinə hücum planlaşdıracağından qorxaraq yenə də “Narıncı kod” (Yüksək həyəcan təbili) elan etdi. Narıncı rəng göyqurşağı rəngləri içərisində kodlaşdırılmış ən yüksək həyəcan təbili rənglərindən dördüncüsüdür: yaşıl, mavi, sarı, narıncı və qırmızı. Qırmızı Kod yalnız hökumət idarələrinin həll edə biləcəyi problemlərin göstəricisidir. 11 sentyabr hadisələrindən sonra artıq dördüncü dəfə ABŞ hökuməti təhlükəni “Narıncı Kod” kimi müəyyən etdi və milli sülhməramlı hakimiyyət qüvvələrini vəzifələrini yerinə yetirməyə çağırdı. Televiziya şərhçiləri bütün zaman ərzində durmadan guya xəyallarımızın buna ehtiyacı varmı kimi baş verə biləcək terrorist ssenarilərinin fərziyyələri haqda danışılar.

Bu həyəcan təbillərinin kifayət qədər əsasa malik olub-olmaması, paranoyyaya əsaslanması və ya sadəcə siyasi üstünlük əldə etmək üçün söylənməsindən asılı olaraq onlar bizi, burda yaşayan bütün insanları, hamısını şəxsən tanımadığımız hər bir kəsdən şübhələnən və qorxan bir adama çevirməyə nail olmuşlar. Psixikamızın dərinliyində artıq anonimliklə xarakterizə olunan şəhər yerlərində biz faktiki olaraq hər bir kəsdən şübhələnirik. Şəxsi müdafiə tədbirlərimiz artıq hazırdır. Xüsusi narahatçılıq doğuran məqam 11 sentyabr hücumunda günahlandırılmış olduqları “Orta Şərqlilər”lə bağlı stereotipin necə sürətlə yaranmasıdır.

Hökumət qüvvələri indi ABŞ vətəndaşlarından şahidi olduqları hər hansı bir izahedilməz hərəkət barədə onlara məlumat vermələrini xahiş edirlər. Hətta parklarda da gizli video kameralar quraşdırılmışdır. Artıq əgər hər hansı şübhəli görünən qonşunuz varsa, hakimiyyət qüvvələri onların telefonlarına danışmaları izləyən qurğu da qoşa bilirlər. Bu qurğu onların, sizin və həmçinin digər qonşularınızın söhbətlərini lentə yazır. Əvvəllər hökumət işçiləri hər hansı bir spesifik telefonun danışmalarını yazmaq üçün məhkəmədən rəsmi icazə almalı idilər.

Bundan əlavə, bu günlər insanlar yalnız şübhəli göründükləri üçün həbs oluna və heç bir hüquqşünasa müraciət etmə imkanı verilmədən məhkəməsiz saxlanıla bilər. Kağız məhsulları—kredit kartları, çeklər, poçt, aldığınız və ya kitabxanalarda nəzərdən keçirdiyiniz kitabların adları izlənilə bilər. Bütün bu yeni məhdudiyyətlər geniş və hər şeyə uyğunlaşdırılmış “terrorizm qarşı müharibə” ifadəsi ilə izah edilir.

Bu dəyişikliklər xüsusilə son onillik ərzində Azərbaycan və digər keçmiş Sovet respublikaları kimi ölkələrdə insanların çətin və yeni əldə etdikləri azadlıqlarını necə qazanmağa başladıklarının günbəgün, saatbasaat şahidi olduğumuz bizlər üçün xüsusilə narahatçılıq gətirir.

Keçmiş Sovet İttifaqının vaxtilə aftoritar rejim altında yaşayan və bizim Qərbdə təntənə ilə elan etdiyimiz azadlıq və demokratiyaya can atan insanlar indi faktiki olaraq öz şəxsi azadlıqlarını bizim özümüzün daha kəskin yoxlama və nəzarətə məruz qaldığımız eyni vaxtda elan edirlər. Zaman tərsinəmi dövrən edir?

Bizim—“Dünyada Azərbaycan haqda ən geniş sayt” olan Azer.com veb saytımıza çox vaxt Azərbaycana səyahət etmək istəyən adamlardan suallar daxil olur. Xüsusilə də 2003-cü ilin mart ayında Birləşmiş Ştatların İraqa etdiyi silahlı təcavüzündən sonra insanlar bizə belə bir sualla müraciət edirlər: “İraq ərazisinə yaxın olan Azərbaycana səyahət etmək təhlükəsizdirmi?” Bakının yerli uşaq evlərindən övladlığa uşaq götürməyə ümid edən şəxslər narahat olurlar: “Azərbaycanlıların xaricilərə, xüsusilə də amerikalılara qarşı münasibətləri necədir?”

Azərbaycanlılar ksenofobik deyillər. Onlar xarici şəxslərlə dostluq və dil öyrənmələri ilə qürur duyur. Təhsil almış şəxs üçün ən azı üç, ya dörd dildə sərbəst danışmaq adi haldır. Lakin nəzərə alın ki, azərbaycanlılar artıq 1991-ci ildə, müstəqilliklərinin yenidən əldə etdikləri dövrdə olduqları kimi sadələşmiş deyillər. Çox güman ki, “ehtiyatlı optimist” ifadəsi azərbaycanlıların xaricilərə qarşı münasibətini ən yaxşı izah edən ifadə olardı. 10 il əvvəl Qərb Sovet İttifaqının vaxtilə yerinə yetirdiyi “atalıq” funksiyasını əvəz edəcəyinə inanılan zaman burada xarici kimi görünmək ümumiyyətlə çox yaxşı qarşılanmaq demək idi.

Ümid edirik ki, Neft Sərgisi Azərbaycana maraq göstərən olan xaricilər üçün katalizator rolunu oynayacaq və münasibətlər hər iki tərəf üçün əlverişli şəkildə davam edəcəkdir. Qoy tarixin bu dövrü qərblilər, xüsusilə də amerikalılar üçün bu xaricilərin əl uzada biləcəyinə və səmimi dostla çevrilə biləcəyinə əminlik yaradan bir zaman olsun. Azərbaycanlılar üçün qoy bu dövr inam dövrü olsun və onların ənənəvi istiqanlılıq və qonaqpərvərliyindən sui-istifadə edilməsin.

Əsrlər boyunca azərbaycanlılar səyahətçilərin gətirdiyi xeyirin şahidi olmuşlar. Belə ki, onların gəlişi nəticəsində iqtisadiyyat zənginləşmiş və onlara fikir mübadiləsi aparmaq və yeni imkanlar şansı vermişdir. Hər şeydən əvvəl, qoy bu dövr insanlığın xeyirxahlıq və beynəlxalq münasibətlərə səmimi inamın bir daha təsdiqi dövrü olsun.

Qapımızın üstündəki qıfıl, keşikçilər, silahlar və hətta nüvə silahları problemin həlli deyil. Bu dünyanın vətəndaşları kimi biz yorulmadan səmimi qayğı, inama, ədalət hissi, qarşılıqlı faydaya əsaslanan münasibətlər qurmaq işini yerinə yetirməliyik. İnanırıq ki, “Bakının Açılmamış Sirləri” adlanan bu nömrəmizdə Bakıda və ətraf yerlərdə çox vaxt nəzərdən qaçmış olan yerləri təsvir edən məqalələr beynəlxalq münasibətlərin qurulmasında çox kömək edəcək və xilasımız üçün zəruri sayılan, dostluq adlanan bu heyranedici səyahətə töhfə verəcəkdir.

Veb direktor: Betti Bleyer

Tərcümə etdi: Ülviyyə Məmmədova
Yoxladı: Aytən Əliyeva
Veb üçün hazırladı: Aydan Nəcəfova
AZERİ.org-a qoyuldu: Dekabr 2004